

Chambre des Représentants		Kamer der Volksvertegenwoordigers	
Session de 1928-1929	N° 109		Zittingsjaar 1928-1929
PROJET DE LOI, N° 171 (1927-1928)	SÉANCE du 13 Février 1929	VERGADERING van 13 Februari 1929	WETSONTWERP, N° 171 (1927-1928)

PROJET DE LOI

portant modification des dispositions du chapitre VI, titre V, livre 1er du Code civil : « Des droits et devoirs respectifs des époux ».

RAPPORT

FAIT, AU NOM DE LA COMMISSION (1),
PAR M. JENNISSEN.

MESSIEURS,

Le projet qui nous est soumis, après avoir été discuté au Sénat, pendant dix séances, devrait autant que possible être voté à la Chambre dans la présente session. Il répond, en effet, à des nécessités urgentes et son origine remonte à plusieurs années.

Tous les pays voisins en appliquent, depuis longtemps, les dispositions.

La plupart des articles ont été votés au Sénat sans grande opposition et il n'y eut, dans la Haute Assemblée, de discussion passionnée que concernant le maintien ou la suppression de l'article 213 du Code civil, édictant le devoir d'obéissance de la femme à son mari. Des opinions divergentes se sont exprimées à son sujet au sein de votre Commission. Mais, partisans et adversaires de l'article 213, se sont mis d'accord sur l'opportunité de ne point soulever le débat actuellement, de façon à éviter le renvoi du projet au Sénat. Il est évident que si des amendements étaient apportés par la Chambre aux articles que nous allons examiner et qui constituent l'essence même du projet, l'article 213 lui-même pourrait être remis en question.

Examinons donc les autres articles, qui ont recueilli l'unanimité de votre Commission.

WETSONTWERP

tot wijziging van de bepalingen van hoofdstuk VI, titel V, van boek I van het Burgerlijk Wetboek : « De wederzijdsche rechten en plichten van de echtgenooten ».

VERSLAG

NAMENS DE COMMISSIE (1), UITGEBRACHT
DOOR DEN HEER JENNISSEN.

MIJNE HEEREN,

Het ontwerp dat ons voorgelegd is, nadat de Senaat er tien vergaderingen had aan besteed, zou zoo mogelijk door de Kamer moeten aangenomen worden in dit zittingsjaar. Het beantwoordt inderdaad aan dringende noodwendigheden, en sedert lange jaren reeds staat het aan de orde.

In al de naburige landen worden sedert lang de bepalingen er van toegepast.

De artikelen werden meest alle zonder groot verzet door den Senaat aangenomen, en er ontstond in de Hooge Vergadering enkel eene ietwat hartstochtelijke bespreking betreffende het behoud of het intrekken van artikel 213 van het Burgerlijk Wetboek, waarin de plicht van gehoorzaamheid van de vrouw aan den man wordt voorgeschreven. Verschillende meeningen werden daaromtrent in de Commissie verdedigd. Voor- en tegenstanders van artikel 213 gingen evenwel akkoord over de wenschelijkheid thans geen debat te heropenen, om het terugzenden van het ontwerp naar den Senaat te vermijden. Het spreekt vanzelf dat, indien er door de Kamer amendementen ingediend werden op de artikelen die wij gaan onderzoeken, en die den grond van het ontwerp uitmaken, artikel 213 zelf opnieuw in bespreking zou komen.

Laten wij dus de overige artikelen onderzoeken, die waarover uwe Commissie het eenparig eens was.

(1) La Commission est composée de MM. Meysmans, *président* : 1° des membres de la Commission de la Justice et de la Législation civile et criminelle : MM. Brutsaert, Colleaux, Desaegher, De Winde, Hallet, Jennissen, Marteaux, Meysmans, Poncelet, Sinzot, Somerhausen, Soudan, Standaert, Van Dievoet en VanSeveren;

2° des 6 membres désignés par les Sections : MM. Van Belle, Amelot, de Liedekerke, Boens, Golenvaux et Cocq.

(1) De Commissie bestaat uit de heeren Meysmans, *voorzitter* : 1° de leden van de Commissie voor de Justitie en de Burgerlijke en Strafrechtelijke wetgeving : de heeren Brutsaert, Colleaux, Desaegher, De Winde, Hallet, Jennissen, Marteaux, Meysmans, Poncelet, Sinzot, Somerhausen, Soudan, Standaert, Van Dievoet en VanSeveren;

2° Zes leden door de Afdelingen benoemd : de heeren Van Belle, Amelot, de Liedekerke, Boens, Golenvaux en Cocq.

L'usage du nom.

ART. 213b. — C'est une innovation et que les activités féminines nouvelles imposent. L'autorisation, donnée à un époux de s'adjoindre, dans ses relations professionnelles ou commerciales, le nom de son conjoint peut être retirée pour motif grave, même à la requête des héritiers du conjoint décédé.

Le devoir de cohabitation.

ART. 214a. — C'est la reproduction de la première partie de l'article 214 actuel. Ses termes sont peu courtois, mais heureusement la jurisprudence en a atténué la violence en permettant à la femme qui a de justes motifs à faire valoir, de se choisir une résidence particulière. Le texte serait plus supportable, si l'on supprimait les mots : « et de la suivre partout où il juge à propos de résider » qui n'expriment qu'une conséquence du devoir de cohabitation.

L'entretien du ménage.

ART. 214 b, c, d, e, f, g, h, i. — Ces articles organisent le droit à l'entretien du ménage et des époux l'un vis-à-vis de l'autre. Ils innoveront à plusieurs points de vue : en rendant possible l'action alimentaire sans qu'il y ait même de séparation des époux, en instaurant, pour la matière, la compétence du juge de paix, et pour le lieu, celle du juge du dernier domicile conjugal, en simplifiant à l'extrême la procédure de jugement et d'exécution. La décision du juge étant un simple mandat de justice, une délégation donnée à l'époux demandeur pour toucher la contribution obligatoire de son conjoint aux charges du ménage, ne reconnaît aucune créance d'un époux à charge de l'autre, et dès lors ne peut se créer le concours de la créance familiale avec les créances des tiers sur la communauté. C'est ce que dit explicitement le texte.

Mesures de sauvegarde en cas de trouble conjugal.

ART. 214j. — Il contient l'une des principales dispositions de la loi. Dans la législation actuelle, le mari souverain-maître de la communauté et administrateur des biens propres de la femme, peut à tout instant, compromettre l'avoir commun et dilapider les revenus personnels de son épouse. Ces pouvoirs exorbitants, il les conserve même pendant l'instance en divorce ou en séparation de corps : nombreux sont les maris qui, à l'issue du procès qui les a con-

Het gebruik maken van den naam.

ART. 213 b. — Het is eene nieuwigheid, noodzakelijk geworden door den hedendaagschen werkkring van de vrouw. De toelating, aan een echtgenoot gegeven, van in zijne beroeps- of handelsbetrekkingen den naam te bezigen van zijn mede-echtgenoot kan, om gewichtige redenen, ingetrokken worden, zelfs op verzoek van de erlgenamen van den overleden echtgenoot.

De plicht van samenwonen.

ART. 214a. — Het is de herhaling van het eerste deel van het onderhavig artikel 214. Het klinkt niet erg beschaafd, maar de rechtspraak heeft er gelukkig de strengheid van getemperd door aan de vrouw, die billijke redenen kan doen gelden, toe te laten eene eigen woonplaats te kiezen. De tekst zou aaneemlijker zijn indien men de woorden « en hem overal te volgen waar hij dienstig oordeelt zijn verblijf te houden » te doen wegvallen. Deze woorden drukken alleen een gevolg uit van de verplichting van samenwonen.

Onderhoud van het huishouden.

ART. 214 b, c, d, e, f, g, h, i. — Deze artikelen regelen het recht op het onderhoud van het huishouden en de echtgenooten onderling. Onder velerlei oogpunten brengen zij iets nieuws : door de rechtsvordering tot levensonderhoud mogelijk te maken, zonder dat er zelfs scheiding van de echtgenooten is, door de invoering, voor de zaak, van de bevoegdheid van den vrederechter en, voor de plaats, deze van den rechter van de laatste echtelijke woonplaats, door de procedure van vonnis en uitvoering tot het uiterste te vereenvoudigen. Vermits de beslissing van den rechter eenvoudig een gerechtsbevel is, erkent eene volmacht gegeven aan den echtgenoot-aanlegger om de verplichte bijdrage van zijn echtgenoot in de behoeften van het huishouden in ontvangst te nemen, geene enkele schuldvordering van een echtgenoot ten laste van den andere, en dienvolgens, kan geen samengaan van de familiale schuldvordering met de schuldvorderingen van derden op de gemeenschap tot stand komen. Dit zegt klaar de tekst.

Beschermingsmaatregelen in geval van echtelijke stoornis.

ART. 214 j. — Dit artikel bevat een der voornaamste bepalingen van de Wet. Krachtens de bestaande wetgeving, kan de man, opperste meester van de gemeenschap en beheerder der eigene goederen van de vrouw, te elken tijd het gemeenschappelijk bezit in gevaar brengen en de persoonlijke inkomsten van zijne vrouw verspillen. Deze overdreven macht behoudt hij zelfs tijdens den aanleg in echtscheiding of in scheiding van tafel en bed : talrijk zijn de

damnés, ont dilapidé l'avoir commun, vendu les meubles du ménage et déclarent ne plus pouvoir remettre quoi que ce soit à leur épouse.

Le présent article met un terme à ces procédés lamentables. « Si l'un des époux manque gravement à ses devoirs » dit-il, et l'expression ne vise pas seulement l'inconduite notoire, mais notamment encore la dissipation, le Président du Tribunal de première instance, saisi dans les formes les plus simples, par exemple, par une lettre de l'époux offensé, pourra ordonner toutes mesures en faveur de celui-ci et des enfants : notamment interdire l'aliénation des biens mobiliers ou immobiliers et le déplacement des meubles. Il s'agit d'une ordonnance provisoire, non susceptible d'appel ou de recours au fond, mais les tiers qui auraient à intervenir, par la voie normale de la tierce opposition, seront informés par la transcription de l'ordonnance du Président du Tribunal, dans un registre spécial du Greffe.

Telle quelle, la mesure est évidemment grosse de conséquences. Elle met en question tous les pouvoirs traditionnels du mari et les soumet à la condition d'une bonne conduite permanente. Qui pourrait équitablement s'en plaindre?

Capacité de la femme mariée.

ART. 215, 216, 217, 218, 219, 220, 221, 222, 223a, b, c et d. — C'est ici le règlement de la capacité de la femme mariée. Le Sénat s'est trouvé devant deux thèses divergentes : l'une qui, conformément aux vœux des associations féministes, affirmait la capacité générale des femmes, sauf à énoncer certaines exceptions, l'autre qui déclarait, comme le Code en vigueur, l'incapacité des femmes, sauf à prévoir certains cas où elles seront désormais capables. Le Sénat a maintenu le principe de l'incapacité. Votre Commission déterminée, elle le répète, par le désir d'aboutir le plus tôt possible, vous demande de confirmer le vote du Sénat, qui tout de même entraîne des progrès substantiels sur la situation présente. C'est ainsi que, concernant la capacité d'ester en justice, le nouvel article 216 ne requiert plus l'autorisation du mari dans les contestations entre époux, ni dans celles relatives aux biens dont la femme à l'administration, en ce qui a trait à cette administration, ou concernant les droits qui lui sont reconnus pour l'exercice d'une profession, d'une industrie ou d'un commerce. L'article 221 permet d'ailleurs au mari de donner à la femme une autorisation générale de procéder aux actes en vue desquels elle est, en principe, incapable et cette autorisation donnée ne peut être révoquée arbitrairement. De même (art. 222), l'autorisation du mari n'est pas requise et la femme ne doit plus se faire autoriser par le

echtgenooten die, bij het sluiten van het proces waarbij ze werden veroordeeld, het gemeenschappelijk bezit hebben verspild, de meubelen hebben verkocht en dan komen verklaren niets aan hunne echtgenooten meer te kunnen teruggeven.

Het behandelde artikel maakt een einde aan dit ellendig gedoe. « Verzuimt een der echtgenooten wettelijks zijn plichten » — aldus het artikel, — en de mildtinking bedoelt niet enkel algemeen bekend wangedrag, maar ook nog de verkwisting, — dan kan de voorzitter der rechtbank van eersten aanleg, in de eenvoudigste vormvereischten aangezocht b. v. door een schrijven van den beleedigde echtgenoot, al de door het belang van dezen laatste en van de kinderen vereischte maatregelen gelasten : inzonderheid de vervreemding van de roerende of onroerende goederen alsmede de verplaatsing van het mobilair verbieden. Het geldt hier een voorloopig bevel, niet vatbaar voor hooger beroep of verhaal over den feitelijke toedracht der zaak : doch derden die, langs den normalen weg van door een derde verwerende partij beteekende akte zouden moeten tusschenbeide komen, zullen er kennis van krijgen door de overschrijving van het bevel van den Voorzitter der Rechtbank in een speciaal register der Griffie.

Dergelijke maatregel heeft klaarblijkend zware gevolgen. Zij betwist inderdaad al de traditioneele rechtsbevoegdheden van den man en maakt deze afhankelijk van een bestendig goed gedrag. Wie kan redelijkerwijs zich daarover beklagen?

Bekwaamheid van de gehuwde vrouw.

ART. 215, 216, 217, 218, 219, 220, 221, 222, 223 a, b, c en d. — Bij deze artikelen wordt de bekwaamheid van de gehuwde vrouw geregeld. De Senaat kwam tegenover twee strijdige stellingen te staan : de eene stelling die de wenschen der vrouwenverenigingen voorstond, verklaarde de bekwaamheid der vrouw in het algemeen, mits sommige uitzonderingen; de andere stelling, steunend op het bestaande Wetboek, verklaarde de vrouwen onbekwaam, mits sommige gevallen te voorzien waarin zij voortaan zullen bekwaam zijn. De Senaat heeft het beginsel der onbekwaamheid staande gehouden. Uwe Commissie, aangespoord door het verlangen de kwestie zoodra mogelijk door te drijven, vraagt U de stemming van den Senaat te bekrachtigen, daar deze stemming toch een waren vooruitgang op den bestaanden toestand huldigt. Zoo komt het dat, in zake de bekwaamheid om in rechten te verschijnen, het nieuwe artikel 216 niet meer de bewilliging van den man vereischt noch voor de geschillen tusschen echtgenooten, noch voor de geschillen betreffende de goederen waarover de vrouw het bewind heeft, in zake dit beheer of de rechten haar toegekend met het oog op de uitoefening van een beroep, van een nijverheids of een handelsbedrijf. Artikel 221 laat trouwens den man toe, aan de vrouw een algemeene machtiging te geven om de handelingen te verrichten waartoe zij, principieel, onbekwaam is, en

juge, si le mari est absent, interdit, dans l'impossibilité de manifester sa volonté ou condamné à une peine criminelle.

Les biens réservés.

ART. 224 a, b, c, d, e, f. — Ces articles introduisent dans nos lois la notion des biens réservés, admise en France, en Italie, en Allemagne, en Suède, depuis bientôt un quart de siècle. Il s'agit de donner à la femme mariée, pendant le mariage et dans l'intérêt du ménage, afin de mettre celui-ci à l'abri de certaines dilapidations du mari, le droit de libre disposition sur les produits de son travail et, par assimilation, sur les choses destinées à son usage personnel, notamment les vêtements, bijoux et instruments de travail, ainsi que toutes les indemnités ou dommages-intérêts lui revenant du chef d'un accident qui l'aura privée de gains professionnels sur lesquels elle était en droit de compter. En cas d'abus par la femme, des pouvoirs qui lui sont conférés, notamment en cas de dissipation, imprudence ou mauvaise gestion, le mari peut en faire prononcer le retrait par le Tribunal et de même faire rapporter le jugement, si la femme revient à une meilleure conception de ses devoirs.

La femme aura donc sur ses biens réservés, quel que soit son régime matrimonial, des pouvoirs plus étendus que sur ses biens propres, qui, en régime de communauté, sont sous l'administration du mari et dont les immeubles, en régime de séparation de biens, sont inaliénables sans l'autorisation du mari où, à son refus, de la justice. Motif de ce traitement de faveur : le fait que les biens réservés sont le produit du travail de la femme. Déjà le Code de commerce, à l'article 18, avait prévu que la femme marchande peut engager, hypothéquer, aliéner ses immeubles.

Se présentent quelques questions délicates :

Comment les tiers, traitant avec la femme, seront-ils assurés qu'elle a les pouvoirs de libre disposition?

Réponse : il leur suffira de voir si elle exerce un commerce, une industrie ou une profession indépendante de celle de son mari et de s'enquérir de l'origine des biens qui font l'objet de l'opération.

Quels seront les droits des créanciers sur les biens réservés?

Il faut distinguer. S'agit-il de dettes contractées

de gegeven machtiging kan niet willekeurig ingetrokken worden. Eveneens (art. 222) is de machtiging van den man niet vereischt en hoeft de vrouw zich door den rechter geene machtiging te doen verleenen, indien de man afwezig is, geïnterdiceerd, in de onmogelijkheid verkeert zijn wil te kennen te geven, of veroordeeld is tot een crimineele straf.

De voorbehouden goederen

ART. 224 a, b, c, d, e, f. — Deze artikelen brengen in onze wetten het begrip van de voorbehouden goederen, aangenomen in Frankrijk, in Italië, in Deutschland, in Zweden, sedert bijna 25 jaar. Het geldt de verleening aan de gehuwde vrouw, — gedurende het huwelijk en in het belang van het gezin, ten einde dit te beschutten tegen sommige verspillingen van den man — van het recht om vrij te beschikken over de producten van haar werk en, bij gelijkstelling, over de zaken die voor haar persoonlijk gebruik bestemd zijn, namelijk de kleedingstukken, de inweelen en het arbeidsgereedschap, alsmede al de vergoedingen of schadeloosstellingen die haar toekomen uit hoofde van een ongeval dat haar zal beroofd hebben van beroepsinkomsten waarop zij gerechtigd was te rekenen. In geval de vrouw misbruik maakt van de rechten die haar worden toegekend, namelijk in geval van verkwisting, onvoorzichtigheid of slecht beheer, kan de man de intrekking van deze rechten doen uitspreken door de rechtbank en het vonnis buiten kracht doen stellen, indien de vrouw tot een beter begrip van hare plichten komt.

De vrouw zal dus, op hare voorbehouden goederen, welk het stelsel van huwelijk ook zij, ruimere rechten bezitten dan op hare eigen goederen, die, onder het stelsel van gemeenschap, aan het beheer van den man onderworpen zijn: hare vaste goederen zijn, onder het stelsel van de scheiding van goederen, onvervreemdbaar, zonder de machtiging van den man of, in geval deze weigert, van het gerecht. De reden daarom is : het feit dat de voorbehouden goederen de vrucht zijn van het werk der vrouw. Het Wetboek van Koophandel had reeds, in artikel 18, voorzien dat de koophandeldrijvende vrouw hare vaste goederen kan verpanden, met hypotheek bezwaren en vervreemden.

Er doen zich eenige kiesche vraagstukken voor :

Hoe zullen derde personen die handelen met de vrouw, de zekerheid hebben dat zij het recht heeft vrij te beschikken?

Antwoord : He tzal voor hen voldoende zijn na te gaan of zij een handels-, een nijverheidsbedrijf, of een beroep uitoefent dat onafhankelijk is van dat van haar man, en inlichtingen te nemen over den oorsprong van de goederen die het voorwerp van de verrichting uitmaken.

Welke zullen de rechten zijn van de schuldeischers ten aanzien van de voorbehouden goederen?

Men moet onderscheid maken. Gaat het over schul-

par la femme dans l'intérêt de ses affaires? Les biens réservés en répondent naturellement, de même que les biens propres de l'épouse, si elle a été autorisée à en disposer. S'agit-il d'actes passés dans l'intérêt du ménage, par les époux ensemble ou séparément : les biens réservés en répondent également, car les biens réservés ne sont pas des biens personnels au sens de l'article 1420 du Code civil, mais des biens de communauté, soumis à un régime spécial dans l'intérêt du ménage.

Quel est le sort des biens réservés à la dissolution du mariage? Si les époux vivaient en régime de communauté ou de société d'acquêts, les biens réservés sont compris dans l'actif à partager, à moins qu'ils n'aient en même temps nature de biens propres, ce qui est le cas de l'indemnité acquise par la femme du chef d'un accident. Si le régime matrimonial ne comportait ni communauté ni société d'acquêts, les biens réservés sont la propriété de la femme.

Le Rapporteur,
EMILE JENNISSEN.

Le Président,
L. MEYSMANS.

den door de vrouw gemaakt in het belang van hare zaken? De voorbehouden goederen staan er natuurlijk voor in, evenals de eigen goederen van de echtgenote, wanneer zij machtiging gekregen heeft er over te beschikken. Geldt het handelingen verricht in het belang van het huishouden, door de echtgenooten gezamenlijk of afzonderlijk : de voorbehouden goederen staan daar eveneens voor in, want de voorbehouden goederen zijn geen persoonlijke eigendom in den zin van artikel 1420 van het Burgerlijk Wetboek, maar gemeenschapsgoederen, onderworpen aan een bijzonder regime in het belang van het huishouden.

Wat gebeurt er met de voorbehouden goederen bij de ontbinding van het huwelijk? Indien de echtgenooten leefden in gemeenschap van goederen of in gemeenschap van aanwinsten, behooren de voorbehouden goederen tot het te verdeelen actief, tenware zij terzelfdertijd het kenmerk dragen van eigen goederen, wat het geval is voor de vergoeding door de vrouw verworven uit hoofde van een ongeval. Indien het huwelijksregime geen gemeenschap van goederen of gemeenschap van aanwinsten omvat, zijn de voorbehouden goederen het eigendom van de vrouw.

De Verslaggever,
EMILE JENNISSEN.

De Voorzitter,
LEON MEYSMANS.